

Fråga om en länsstyrelse hade uppfyllt det tillsynsansvar beträffande enskild tillståndspliktig verksamhet som åligger länsstyrelsen enligt socialtjänstlagen

Bakgrund

I Sveriges Radios program Kaliber och Sveriges Televisions nyhetsprogram Västnytt, som sändes i mitten av april 2007, gjordes gällande att det råder allvarliga missförhållanden vid det enskilda (dvs. privat drivna) HVB- hemmet Baggers Hus beläget i Mölndals kommun.

I Västnytt kritiserades Länsstyrelsen i Västra Götalands län för att ha brustit i sin tillsyn över Baggers Hus.

Anmälningar och utredning

I en anmälan till JO (dnr 1757-2007) klagade AA på Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Hon ansåg att det var ytterst anmärkningsvärt att journalister skulle behöva stå för inspektion och kontroll av värdinstitutioner. Hon ifrågasatte, mot bakgrund av att länsstyrelsen inte hade utfört någon inspektion "värd namnet" av Baggers Hus på åtskilliga år, om kontrollen var lika dålig överlag och begärde JO:s granskning av hur tillsynsverksamheten i detta avseende sköttes vid länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anmodades att inkomma med upplysningar över vad som framfördes i AA:s anmälan till JO. I remissvaret angav länsstyrelsen bl.a. följande.

Tillsyn av enskild tillståndspliktig verksamhet

I Västra Götalands län finns i nuläget 298 enskilda verksamheter enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Av dessa har 202 tillstånd enligt SoL och 96 enligt LSS. Antalet HVB för barn, unga och familj uppgår till 81 stycken.

Länsstyrelsen genomför ingen löpande tillsyn av enskild verksamhet, utan tillsyn sker på särskilt förekommen anledning, t.ex. genom anmälan från enskild person eller socialtjänsten.

Länsstyrelsen har sedan flera år tillbaka begärt att kommunerna skall utföra den löpande tillsynen enligt vad som framgår av bestämmelserna i 13 kap. 5 § SoL.

Under 2006 genomförde kommunerna tillsyn av 67 HVB för barn, unga och familj. Fyra HVB erhöll ej någon tillsyn, åtta bedrev ej någon verksamhet och två var nystartade.

Baggers Hus

Länsstyrelsen har inte genomfört någon löpande tillsyn av behandlingshemmet Baggers Hus. Den löpande tillsynen har genomförts av arbets- och familjestödsnämnden i Mölndals kommun. Nämnden har till Länsstyrelsen inkommit med tillsynsrapporter avseende åren 1999 och 2001–2006. Ingen av rapporterna har givit Länsstyrelsen anledning att genomföra egen tillsyn.

[---]

I samband med att länsstyrelsen kom in med sitt remissvar hemställde länsstyrelsen i en särskild skrivelse att JO skulle granska bl.a. om länsstyrelsens tillsyn är korrekt och tillräcklig (dnr 2249-2007). Länsstyrelsen anförde i sin skrivelse i huvudsak följande.

Bakgrund

[---]

Länsstyrelsen i Västra Götalands län kritiserades i Västnytt för att under 12 år inte ha genomfört någon tillsyn av Baggers Hus trots att Länsstyrelsen, enligt Västnytt, skulle ha känt till att det fanns missförhållanden.

De missförhållanden som Västnytt syftade på var uppgifter dels om en 11-årig pojke som förekom i en tillsynsrapport från 2004 dels uppgifter om en 16-årig pojke som förekom i en tillsynsrapport från 2005. Båda tillsynsrapporterna är avgivna av Mölndals kommun.

[---]

Frågeställning

[---]

Länsstyrelsen eftersträvar ett gott läge i länet för den aktuella typen av verksamhet och har byggt upp sin tillsynsverksamhet utifrån detta och vad Länsstyrelsen har uppfattat som de krav på dels länsstyrelserna, dels socialnämnderna som kommit till stånd genom socialtjänstlagen. Länsstyrelsen har därför sedan flera år tillbaka ett arbetssätt som innebär att länsstyrelsen, med stöd av 13 kap. 5 § SoL, systematiskt har aktiverat kommunerna så att kommunerna genomför en löpande tillsyn av varje enskild verksamhet en gång per år.

Arbetssättet innebär vidare att socialnämnderna årligen skickar sina tillsynsrapporter till länsstyrelsen. Från de allra flesta verksamheter i länet kommer därför tillsynsrapporter till länsstyrelsen. Länsstyrelsen går igenom samtliga dessa tillsynsrapporter.

Beträffande länsstyrelsens tillsyn är rutinerna att denna genomförs på särskilt förekommen anledning, t.ex. efter anmälan från enskild eller från socialtjänst. Det kan vara efter en sådan anmälan som 13 kap. 5 § SoL stadgar att socialnämnden skall göra.

Hemställan

Länsstyrelsen hemställer härmed att JO tar ställning till om länsstyrelsens arbetssätt, där den löpande tillsynen utövas av kommunernas socialnämnd, är korrekt och tillräckligt. Länsstyrelsen hemställer även om JO:s granskning av om de uppgifter som förekommer i ovan angivna tillsynsrapporter från 2004 och 2005 borde ha medfört länsstyrelsens tillsyn. Slutligen hemställer länsstyrelsen att JO skall granska huruvida länsstyrelsen eller enskilda tjänstemän vid länsstyrelsen har agerat rätt.

JO hade vid sin granskning tillgång till bl.a. kopior av de tillsynsrapporter avseende Baggers Hus, som länsstyrelsen har fått från Arbets- och familjestödsnämnden i Mölndals kommun.

I ett beslut den 15 juni 2007 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) inte utan tillstånd av länsstyrelsen yrkesmässigt bedriva bl.a. hem för vård eller boende. I 7 kap. 2 § anges att tillstånd att bedriva sådan verksamhet som avses i 1 § får beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

I 13 kap. 3 § första stycket 1 socialtjänstlagen anges att länsstyrelsen har tillsyn över sådan enskild verksamhet som avser verksamhet för vilken det krävs tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket. Enligt 13 kap. 4 § första stycket har länsstyrelsen rätt att inspektera verksamhet som står under dess tillsyn och får inhämta de upplysningar och ta del av de handlingar och annat material som behövs för tillsynen.

Av 13 kap. 5 § första stycket socialtjänstlagen framgår att verksamhet för vilken tillstånd krävs enligt 7 kap. 1 § första stycket står under löpande tillsyn av socialnämnden i den kommun där verksamheten bedrivs. Om socialnämnden får kännedom om missförhållanden i enskild verksamhet som står under länsstyrelsens tillsyn, skall socialnämnden enligt bestämmelsens andra stycke underrätta länsstyrelsen om det.

Om det förekommer något missförhållande i ett sådant hem som länsstyrelsen har tillsyn över får länsstyrelsen förelägga den som svarar för verksamheten att avhjälpa missförhållandet. Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte följs, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet (13 kap. 6 § socialtjänstlagen).

Bedömning

I det nu aktuella fallet har det särskilt satts i fråga huruvida vissa uppgifter i tillsynsrapporterna avseende HVB-hemmet Baggers Hus för åren 2004 och 2005 borde ha föranlett någon åtgärd från länsstyrelsens sida. Jag anser att uppgifterna inte var av sådant slag att det enbart på grund av någon av dessa har ålegat länsstyrelsen att inleda ett tillsynsärende. Länsstyrelsens handläggning av rapporterna föranleder därför inte någon kritik från min sida.

Den principiella frågan om hur ansvaret för tillsyn över bl.a. enskilda HVB-hem bör fördelas mellan länsstyrelsen och socialnämnderna bereds för närvarande av Utredningen om tillsynen över socialtjänsten (S 2004:12). Utredningen avser att lämna ett förslag i saken hösten 2007. Som JO skall jag inte föregripa de

öväganden som utredningen kan komma att göra. Mot den bakgrunden och då jag, utifrån den redogörelse som länsstyrelsen har lämnat, inte har någon avgörande invändning mot hur länsstyrelsen tillämpar det nuvarande regelverket, avstår jag från att här gå närmare in på frågan. Den fråga som länsstyrelsen har aktualiserat kan dock vara av intresse för den pågående översynen av tillsynen över socialtjänsten, och jag sänder därför en kopia av detta beslut och länsstyrelsens skrivelse till utredningen för kännedom.